

Sygn. akt VI U 1594/24

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2025 roku

Sąd Okręgowy w (...) VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Andrzej Stasiuk
Protokolant:	st. sekr. sądowy Renata Kępińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 24 stycznia 2025 roku w S.

sprawy A. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o wysokość emerytury

na skutek odwołania A. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

z dnia 15 października 2024 roku nr (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że organ rentowy ponownie obliczy wysokość emerytury ubezpieczonego A. Z., na moment złożenia wniosku o przeliczenie świadczenia w sposób wynikający z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 roku wydanego w sprawie o sygn. SK 140/20, tj. bez odejmowania od sumy zwaloryzowanych: kapitału początkowego i składek zaewidencjonowanych na jego koncie, sumy kwot pobranych emerytur przed datą przyznania emerytury w wieku powszechnym i oddala odwołanie w pozostałym zakresie.

SSO Andrzej Stasiuk

Sygn. akt VI U 1594/24

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 15 października 2024 roku (znak: ENP/25/039179608) organ rentowy - Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., po rozpatrzeniu wniosku z dnia 11 października 2024 roku, odmówił ubezpieczonemu - A. Z. wznowienia postępowania w sprawie jego emerytury. W uzasadnieniu decyzji podniesiono brak możliwości wznowienia postępowania w sprawie decyzji z dnia 7 lutego 2018 roku z uwagi na nie opublikowanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 roku o sygn. akt SK 140/20.

Od powyższej decyzji odwołanie wywiódł ubezpieczony, wnosząc o jej zmianę i obliczenie emerytury w wieku powszechnym bez zastosowania regulacji zawartej w art.25 ust. 1b ustawy emerytalno-rentowej oraz stwierdzenie

odpowiedzialności organu rentowego za niewydanie decyzji w terminie. W uzasadnieniu swojego odwołania ubezpieczony zarzucił organowi rentowemu naruszenie przepisów art. 114 ust.1 pkt. 1 ustawy emerytalno-rentowej poprzez nie uwzględnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia z dnia 4 czerwca 2024 roku o sygn. akt SK 140/20.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wniósł o jego oddalenie w całości, przedstawiając argumentację jak w zaskarżonej decyzji.

Na rozprawie w dniu 24 stycznia 2025 roku, ubezpieczony podał, że nie rozróżnia instytucji wznowienia postępowania administracyjnego i przeliczenia świadczenia wskutek zmiany okoliczności faktycznych. W konsekwencji wniósł o przeliczenie jego emerytury zgodnie z cytowanym wcześniej wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego w jak najlepszym dla niego zakresie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczony – A. Z. urodził się w dniu (...).

Decyzją z dnia 10 sierpnia 2006 roku organ rentowy - Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przyznał ubezpieczonemu od dnia 27 sierpnia 2006 roku emeryturę (w obniżonym wieku z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach).

Decyzją z dnia 7 lutego 2018 roku organ rentowy - Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., w rozpoznaniu wniosku ubezpieczonego z dnia 8 listopada 2018 roku, przyznał ubezpieczonemu od dnia 1 listopada 2017 roku emeryturę w wieku powszechnym. Emerytura została obliczona zgodnie z treścią przepisów art. 25 ust.1b ustawy emerytalnej, tj. ustalając podstawę obliczenia emerytury, od sumy zwaloryzowanego kapitału początkowego i zwaloryzowanej kwoty składek na indywidualnym koncie (przed podzieleniem przez średnią przewidywanego okresu życia), odjęto kwotę pobranej dotychczas emerytury w wieku obniżonym.

Pismem z dnia 11 października 2024 roku ubezpieczony wniósł o wznowienie postępowania i przeliczenie jego emerytury w wieku powszechnym bez zastosowania regulacji zawartej w przepisie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalno-rentowej oraz o wyrównanie kwot świadczenia emerytalnego wraz z odsetkami.

Decyzją z dnia 15 października 2024 roku (znak: ENP/25/039179608) organ rentowy - Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., po rozpatrzeniu wniosku z dnia 11 października 2024 roku, odmówił ubezpieczonemu – A. Z. wznowienia postępowania w sprawie jego emerytury. W uzasadnieniu decyzji podnieszono brak możliwości wznowienia postępowania w sprawie decyzji z dnia 7 lutego 2018 roku z uwagi na nie opublikowanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 roku o sygn. akt SK 140/20.

Okoliczności niesporne a nadto: wnioski i decyzje w aktach ZUS

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 4 czerwca 2024 roku, w sprawie o sygn. akt SK 140/20, orzekł, że art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1251) w zakresie, w jakim dotyczy osób, które złożyły wniosek o przyznanie świadczeń, o których mowa w tym przepisie, przed 6 czerwca 2012 r., jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji.

Okoliczność niesporna – vide: strona internetowa TK (Trybunał Konstytucyjny: Obliczenie należnego świadczenia emerytalnego poprzez pomniejszenie emerytury z wieku powszechnego o kwotę pobranych wcześniej emerytur (trybunal.gov.pl)

Sąd zważył co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego okazało się uzasadnione.

Ubezpieczonemu - w oparciu o treść przepisów art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej: ustawa emerytalno-rentowa), przyznano od dnia 27 sierpnia 2006 roku - na podstawie wniosku złożonego w dniu 31 lipca 2006 roku - prawo do emerytury w obniżonym wieku w związku z wykonywaniem pracy w szczególnych warunkach.

Ustawą z dnia 11 maja 2012 roku o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2012.637 z dnia 6 czerwca 2012 roku), dokonano m.in. nowelizacji przepisu art. 25 ustawy emerytalno-rentowej poprzez dodanie w art. 25 ustępu 1b w brzmieniu: Jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę na podstawie przepisów art. 26b, 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, z późn. zm.), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Organ rentowy obliczając wysokość emerytury ubezpieczonego w wieku powszechnym zastosował ten przepis, pomniejszając podstawę obliczenia jego emerytury o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranej dotychczas emerytury w wieku obniżonym. Ubezpieczony złożył w dniu 11 października 2024 roku wniosek do organu rentowego, by ten – mając na uwadze treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 roku wydanego w sprawie o sygn. akt SK 140/20 - dokonał przeliczenia jego emerytury. Organ rentowy odmówił zastosowania tego przepisu zasłaniając się faktem nie opublikowania tego wyroku w stosownym dzienniku urzędowym.

I

Zgodnie z ww. art. 25 ust. 1b w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2013 roku, jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę częściową lub emeryturę na podstawie przepisów art. 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 roku - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2018 r. poz. 967), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Przepis art. 25 ust. 1b analizowanej ustawy wprowadził nowe zasady obliczenia emerytury przysługującej w związku z osiągnięciem wieku powszechnego dla osób, które miały ustalone prawo do tzw. emerytur wcześniejszych. Od dnia 1 stycznia 2013 roku podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24 stanowiła bowiem jak dotychczas kwota składek na ubezpieczenie emerytalne z uwzględnieniem waloryzacji, składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury oraz zwaloryzowany kapitał początkowy, ale pomniejszona o kwotę stanowiącą sumę wcześniej pobieranych emerytur przyznanych przed osiągnięciem wieku emerytalnego.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 4 czerwca 2024 roku, w sprawie o sygn. akt SK 140/20, orzekł, że art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1251) w zakresie, w jakim dotyczy osób, które złożyły wniosek o przyznanie świadczeń, o których mowa w tym przepisie, przed 6 czerwca 2012 r. (data publikacji ustawy w Dzienniku Ustaw), jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji.

Wyrok ten stanowi o kontynuacji linii orzeczniczej wyrażonej już wcześniej w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2029 roku, w sprawie o sygn. akt P 20/16. W obu bowiem przypadkach Trybunał uznał, że w stosunku do kręgu osób wymienionych w tychże orzeczeniach, przepis art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jest niezgodny z art.2 Konstytucji (w pierwszym z wymienionych orzeczeń także z art.67 Konstytucji).

W uzasadnieniu wyroku z dnia 4 czerwca 2024 roku Trybunał wskazał, że do czasu wprowadzenia ujednoczonych przepisów pozwalających dochodzenie praw na zasadzie analogicznej do osób objętych wyrokiem o sygn. P 20/16, osoby zyskujące uprawnienia w następstwie niniejszego wyroku mogą, w ocenie Trybunału, występować z wnioskami o wznowienie postępowania na zasadach ogólnych.

Przy czym, kwestia sposobów wznowienia postępowań dla tej kategorii spraw została bardziej szczegółowo podniesiona w uzasadnieniu wyroku Trybunału w sprawie P 20/16. Wówczas to, Trybunał Konstytucyjny, w części dotyczącej konsekwencji wydanego wyroku (pkt 5 uzasadnienia), stwierdził, że skutkiem niniejszego wyroku jest prawo wznowienia postępowania z mocy art. 190 Konstytucji dla podmiotów objętych zakresem orzeczenia Trybunału. Przepis ten otwiera drogę do sanacji konstytucyjności sytuacji prawnych, w których zastosowanie art. 25 ust. 1b ustawy o FUS wywołało konsekwencje zakwestionowane przez Trybunał. Z powszechnego charakteru wyroków Trybunał Konstytucyjnego, o którym mowa w art. 190 ust. 1 Konstytucji i utraty mocy obowiązującej zaskarżonego przepisu (art.190 ust.3 Konstytucji) wynika, że możliwość rozstrzygnięcia sprawy z pominięciem derogowanego przepisu odnosi się zasadniczo do wszystkich spraw, w których niekonstytucyjny przepis był podstawą orzeczenia o prawach osób uprawnionych, bez względu na to, kto i w jakim trybie zwrócił się do Trybunału z odpowiednim żądaniem. Jak wielokrotnie podkreślano w orzecznictwie TK, pojęcie „wznowienia postępowania”, o którym mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji ma szersze znaczenie niż pojęcie „wznowienia” w sensie technicznym, przewidziane w odpowiednich procedurach regulowanych w ustawach i obejmuje wszelkie instrumenty proceduralne stojące do dyspozycji stron, organów i sądów, wykorzystanie których umożliwia przywrócenie stanu konstytucyjności orzeczeń” (zob. np. postanowienie z 14 kwietnia 2004 r., sygn. SK 32/01, OTK ZU nr 4/ (...), poz.35).

Dalej Trybunał Konstytucyjny wskazał, że w opisanych okolicznościach prawo sanacji konstytucyjności może być zrealizowane w dwojakim trybie. Postępowania zakończone wydaniem wyroku przez sądy pracy i ubezpieczeń społecznych mogą być wznowione na podstawie art. 401¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.). Natomiast osobom, które nie odwołały się od decyzji wydanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, przysługuje wznowienie postępowania na podstawie art. 145a ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2096, ze zm.) w związku z art. 124 ustawy o FUS. Wznowienie w tym kontekście oznacza prawo do skorzystania ze środków proceduralnych zmierzających do wydania w zakończonej sprawie nowego rozstrzygnięcia, opartego na stanie prawnym ukształtowanym po wejściu w życie orzeczenia Trybunału (por. wyrok TK z 7 września 2006 r., sygn. SK 60/05, OTK ZU nr 8/ (...), poz. 101).

Trybunał Konstytucyjny stwierdził również, że wskazane w uzasadnieniu przepisy k.p.c. i k.p.a. dotyczące wznowienia postępowania, nie uwzględniają jednak specyficznej sytuacji związanej z obowiązkiem sanacji konstytucyjności w wymienionych kategoriach spraw, co pozostawia tym samym znaczny margines dowolności organom i sądom w ocenie i rozstrzygnięciu następstw wyroku TK w konkretnych wypadkach. Trybunał uznał również, że w celu zagwarantowania jednolitych zasad zawrotu świadczeń należnych uprawnionym, ustawodawca powinien wprowadzić odpowiednie regulacje w tym zakresie. W sytuacji, w której ustawodawca nie stworzył specjalnej regulacji prawnej zrównującej sytuację osób, którym przy obliczeniu wysokości ostatecznej emerytury odliczono z podstawy wymiaru wartość pobranych wcześniej świadczeń, obowiązkiem organu rentowego i Sądu było dokonanie interpretacji istniejących przepisów prawa w sposób umożliwiający realizację przez ubezpieczonego jego uprawnienia wynikającego z orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 roku.

Sam wyrok Trybunału wskazuje więc, że generalnie podstawą dla wzruszenia prawomocnych decyzji administracyjnych jest art.145a k.p.a., jednakże dla przywrócenia stanu konstytucyjności, należy pojęcie wznowienia postępowania traktować szerzej, niż tylko jako instytucję wznowienia, regulowaną przepisami danej procedury. Zwłaszcza, że przepis art.146 k.p.a. ogranicza możliwość zmiany takiej decyzji od upływu pięciu lat od daty jej doręczenia lub ogłoszenia.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na okoliczność podnoszoną przez organ rentowy, dotyczącą – w odróżnieniu od wyroku w sprawie P 20/16 - braku publikacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego 4 czerwca 2024 roku wydanego w sprawie o sygn. akt SK 140/20, jako przesłanki do jego niestosowania.

Zdaniem Sądu Okręgowego stanowisko organu rentowego jest oczywiście błędne i nie znajduje oparcia w przepisach prawa.

Zgodnie z art.8 Konstytucji, Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej (ust.1) a jej przepisy stosuje się bezpośrednio, chyba że Konstytucja stanowi inaczej. (ust.2)

Innymi słowy, cytowane przepisy stanowią o nadrzędności przepisów Konstytucji nad innymi przepisami zawartymi w aktach prawnych niższego rzędu oraz zasadzie dotyczącej ich bezpośredniego stosowania, chyba, że sama Konstytucja stanowi inaczej.

Zgodnie z treścią art.190 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego **mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne**. (ust.1). Podlegają one **niezwłocznemu ogłoszeniu** w organie urzędowym, w którym akt normatywny był ogłoszony. Jeżeli akt nie był ogłoszony, orzeczenie ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski". (ust.2) Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, **stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania**. (ust.3)

Rzeczywiście, do dnia wydania wyroku w niniejszej sprawie, wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 roku wydany w sprawie o sygn. akt SK 140/20 nie został opublikowany w dzienniku urzędowym, o którym mowa w art. 190 ust.2 Konstytucji. Niemniej, okoliczność ta, z uwagi bezwarunkowy nakaz publikacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego zawarty w tym przepisie, może być oceniona jedynie jako nieuprawnione zaniechanie władzy wykonawczej, stanowiące wprost delikt konstytucyjny i nie może stanowić przeszkody w jego zastosowaniu.

Innymi słowy, stosując wprost przepisy Konstytucji, brak jest możliwości przyjęcia, że przedmiotowe orzeczenie nie istnieje, bądź jego obowiązywanie jest „zawieszane” do czasu publikacji w dzienniku urzędowym (według dowolnego uznania osób odpowiedzialnych za taką publikację). Co więcej, zgodnie z Konstytucją orzeczenie to stanowi, m.in., podstawę do wznowienia postępowania lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania.

W tym miejscu i na marginesie Sąd Okręgowy wskazuje, że w konsekwencji nieuprawnionego zaniechania publikacji przedmiotowego wyroku przez organy władzy wykonawczej, Prezes Trybunału Konstytucyjnego wydała zarządzenie z dnia 25 lipca 2024 roku o publikacji orzeczeń na stronie internetowej, w tym wyroku wydanego w sprawie o sygn. akt SK140/20.

II

W realiach niniejszej sprawy, kiedy od wydania decyzji w sprawie przyznania i obliczenie ubezpieczonemu emerytury w wieku powszechnym minęło ponad 5 lat, podstawą do wydania takiego rozstrzygnięcia o jakim stanowi Konstytucja, jest regulacja zawarta w przepisie art. 114 ust. 1 pkt. 1 ustawy emerytalno-rentowej. Niewątpliwie, bowiem, przedmiotowy wyrok Trybunału Konstytucyjnego stanowi o zaistnieniu „nowej okoliczności istniejącej przed wydaniem tej decyzji, która ma wpływ na wysokość świadczenia”.

W konsekwencji zdaniem Sądu Okręgowego przyjąć należy – mając na uwadze wytyczne Trybunału Konstytucyjnego ujęte w uzasadnieniu wyroku z dnia 6 marca 2019 roku – że w niniejszej sprawie istnieją podstawy do ponownego przeliczenia emerytury ubezpieczonej w oparciu o art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Zgodnie z treścią przepisu art. 114 ust 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.), prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub **ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji**, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. Jeżeli prawo do świadczeń lub ich wysokość ustalono orzeczeniem organu odwoławczego, organ rentowy na podstawie dowodów lub okoliczności, o których mowa w ust. 1:

- wydaje we własnym zakresie decyzję przyznającą prawo do świadczeń lub podwyższającą ich wysokość,
- występuje do organu odwoławczego z wnioskiem o wznowienie postępowania przed tym organem, gdy z przedłożonych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczeń nie istnieje lub że świadczenia przysługują w niższej wysokości, z wnioskiem tym organ rentowy może wystąpić w każdym czasie,
- wstrzymuje wypłatę świadczeń w całości lub części, jeżeli emeryt lub rencista korzystał ze świadczeń na podstawie nieprawdziwych dokumentów lub zeznań albo w innych wypadkach złej woli (art. 114 ust.2).

W przypadku wystąpienia ubezpieczonego z wnioskiem w trybie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, należy w pierwszej kolejności zbadać przesłanki dopuszczalności złożenia takiego wniosku i w razie stwierdzenia ich braku organ rentowy powinien odmówić ponownego ustalenia prawa do świadczenia. Organ rentowy może jednak wydać decyzję o wznowieniu postępowania, gdy istnieją ku temu ustawowe przesłanki i ponownej odmowie przyznania dochodzonego przez wnioskodawcę świadczenia, jeśli nowe okoliczności lub dowody nie pozwalają na stwierdzenie powstania po stronie zainteresowanego prawa do tego świadczenia. W obydwu przypadkach mamy do czynienia z nowymi decyzjami organu rentowego, od których odwołania inicjują nowe sprawy cywilne.

W wyroku z dnia 23 września 2015 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku (sygn. akt III AUa 569/15) wskazał, iż ustawodawca w art. 114 ust. 1 upoważnił organ rentowy do ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniane nowe okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość. W wyroku z dnia 13 maja 2015 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi (III AUa 1047/14) wskazał, że w prawie ubezpieczeń społecznych związaną sądu (a także organu rentowego) ostateczną decyzją nie ma charakteru bezwzględnie. Istnieje możliwość dokonania ponownych ustaleń warunkujących prawo lub wysokość przyznanego wcześniej świadczenia, jednak dopiero po spełnieniu przesłanek określonych w art. 114 ust. 1. FUS. Nie ma podstaw do ponownego ustalenia emerytury, jeżeli zainteresowany nie przedstawi dokumentów lub okoliczności zmieniających jego sytuację.

W świetle powyższego uznać należało, iż w przypadku zaskarżonej w niniejszym postępowaniu decyzji, wniesione przez skarżącego odwołanie mogło zainicjować przed Sądem nową sprawę podlegającą merytorycznemu rozpoznaniu.

Jak już wskazano, art. 114 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przewiduje, że ponowne ustalenie prawa do świadczenia jest możliwe, jednak pod warunkiem, że po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji. Dokonując pewnych uogólnień, przyjmuje się, że zwrot „przedłożenie nowych dowodów” użyty w treści art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, oznacza zgłoszenie każdego prawnie dopuszczalnego środka dowodowego stanowiącego potwierdzenie okoliczności faktycznych istniejących przed wydaniem decyzji, a mających wpływ na powstanie prawa do świadczenia (jego wysokości). Natomiast użyty w tym przepisie termin „ujawnienie okoliczności”, generalnie oznacza powołanie się na fakty dotyczące ogółu wymagań formalnych i materialnoprawnych związanych z ustalaniem przez organ rentowy prawa do emerytur (rent) lub wysokości tych świadczeń. Są to więc określone w przepisach prawa materialnego fakty warunkujące powstanie prawa do świadczenia i/lub jego wysokości (np. staż pracy, wiek, niezdolność do pracy), a także uchybienia normom prawa procesowego lub materialnego przez organ rentowy, wpływające potencjalnie na dokonanie ustaleń w sposób niezgodny z ukształtowaną z mocy prawa sytuacją prawną zainteresowanych (wyrok SN z dnia 3 lutego 2014 r., I UK 322/13, LEX nr 1444596, wyrok SN z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 228/03, OSNP 2004 nr 19, poz. 341; OSP 2006 Nr 10, poz. 118, z glosą R. Babińskiej, wyrok SN z dnia 25 maja 2004 r., III UK 31/04, OSNP 2005 nr 1, poz. 13, R. Babińska, Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych, Warszawa 2007; K. Antonów, Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych. Pojęcie oraz właściwości postępowań przedsądowych i ochrony cywilnosądowej, Warszawa 2011; R. Babińska-Górecka, Uwagi na temat projektu nowelizacji art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (nowa podstawa i przesłanki wzruszalności prawomocnych decyzji rentowych), PiZS 2013 nr 11, s. 12).

Z powyższego wynika, iż warunkiem ponownego przeliczenia emerytury jest ujawnienie się lub przedłożenie nowych dowodów lub okoliczności istniejących przed wydaniem prawomocnej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokości.

Sytuacja taka zdaniem Sądu miała miejsce w rozpoznawanej sprawie. O ile bowiem w toku niniejszego postępowania nie przedłożono żadnych nowych dowodów, to zdaniem Sądu nową okolicznością jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego w którym stwierdzono, że przepis art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej jest - wobec pewnej grupy osób, które złożyły wniosek o przyznanie świadczeń, o których mowa w tym przepisie, przed 6 czerwca 2012 r. - niekonstytucyjny. Wyrok ten odnosi się bowiem do przepisu, który obowiązywał w dacie wydania decyzji o przyznaniu ubezpieczonemu emerytury w wieku powszechnym i co do zasady ZUS słusznie go zastosował, skoro przepis ten był obowiązujący (i nadal jest obowiązujący w stosunku do innych grup ubezpieczonych). Zdaniem Sądu nową okolicznością jest jednak uznanie tego przepisu za niekonstytucyjny wobec pewnej grupy, do której zalicza się ubezpieczony.

Poza sporem pozostaje przy tym, że wyliczona przez ZUS emerytura ubezpieczonego w wieku powszechnym - bez potrąceń z tytułu pobranych emerytur – jest wyższa niż emerytura w wieku powszechnym, którą ostatecznie mu ustalono.

Taka interpretacja przepisu art. 114 ustawy emerytalnej jest zdaniem Sądu dopuszczalna m.in. z tego względu, że zdanie przeciwne prowadziłoby do sytuacji, w której ubezpieczony pomimo korzystnego dla niego rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego nadal pobierałby emeryturę w zaniżonej wysokości. Zważyć również należy, że takiej interpretacji ww. przepisu nie stoi na przeszkodzie jego literalne brzmienie, ponieważ ustawodawca nie określił katalogu tzw. „nowych okoliczności”, jest więc to katalog otwarty.

Powyższe rozważania Sądu Okręgowego pozostają także w korelacji z orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2019 roku wydanym w sprawie I UK 420/17, w którym Sąd ten wprost stwierdził, że nową okolicznością w świetle art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, istniejącą przed wydaniem decyzji, która uzasadnia rozpoznanie wniosku o ponowne ustalenie prawa do świadczenia o którym negatywnie rozstrzygnięto we wcześniejszej decyzji lub wyroku sądowym – jest wskazanie innej niż uwzględniona uprzednio podstawy prawnej tego świadczenia. Zdaniem Sądu Najwyższego za uprawniony można uznać pogląd, w myśl którego wniosek inicjujący postępowanie na podstawie art. 114 ustawy o emeryturach i rentach, dotyczy ponownego ustalenia prawa do świadczenia, tyle tylko, że opartego na innej podstawie prawnej, przez co spełnia wymóg ujawnienia nowych okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, które miały wpływ na prawo do świadczenia.

Jak trafnie wyjaśnił bowiem Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 lipca 2013 roku, III UK 145/12, funkcją ponownego ustalenia prawa do świadczenia w trybie art. 114 ustawy emerytalno-rentowej, jest stworzenie gwarancji wydania decyzji rentowych zgodnych z ukształtowaną ex lege sytuacją prawną zainteresowanych. Dlatego zgodnie z powołanym przepisem „ujawnienie okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji” obok „przedłożenia nowych dowodów”, stanowi przesłankę ponownego ustalenia prawa do świadczeń emerytalno-rentowych lub ich wysokości.

Na koniec przytoczyć należy jedno z najnowszych orzeczeń Sądu Najwyższego, gdzie w uzasadnieniu postanowienia z dnia z dnia 29 października 2020 roku (sygn. akt III UZP 4/20), Sąd Najwyższy wskazał, że w przypadku niewykonywania przez ustawodawcę wyroku Trybunału Konstytucyjnego, podstawą prawną wzruszenia przez organ rentowy na korzyść ubezpieczonego prawomocnej decyzji ustalającej wysokość świadczenia stanowi art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 53 z późn. zm.), gdy nie jest możliwe uchylenie decyzji organu rentowego z przyczyny określonej w art. 145a k.p.a. z powodu upływu terminu, o którym mowa w art. 146 k.p.a. W takim przypadku, nową okolicznością istniejącą przed wydaniem wzruszanej decyzji organu rentowego (art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) jest nieuwzględnienie przez organ rentowy obowiązującego standardu konstytucyjnego potwierdzonego późniejszym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego.

W konsekwencji, Sąd na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązał organ rentowy do ponownego obliczenia wysokości emerytury ubezpieczonego w wieku powszechnym z pominięciem przepisu art. 25 ustęp 1b ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS.

W pozostałym zakresie odwołanie oddalono na podstawie przepisu art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., albowiem, zdaniem Sądu nie zachodziły przesłanki do stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego za niewydanie decyzji w terminie - wprawdzie organ rentowy nie przeliczył świadczenia wnioskodawcy w oparciu o treść art.114 ust.1 ustawy emerytalno-rentowej, niemniej, mając na uwadze treść przepisu art.146 k.p.a. prawidłowo i w przewidzianym do tego terminie, orzekł częściowo o żądaniu ubezpieczonego.